

МИ
НИКОЛА I
по милости Божјој
КРАЉ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

проглашујемо и објављујемо свима и свакоме, да је Народна Скупштина ријешила и да смо
Ми потврдили и потврђујемо:

ЗАКОН
о
Народнијем школама у Краљевини Црној Гори

Члан 1.

Задатак је народнијема школама, да васпитавају дјецу у народном и религијском духу и да их спремају за грађански живот, а нарочито да шире просвјету и српску писменост у народу.

Члан 2.

Народне су школе: дјечија забавишта, основне и продужне школе.

Члан 3.

У дјечијим забавиштима васпитавају се дјеца оба пола од четврте до седме године. Правила за дјечија забавишта прописује Министарство просвјете по саслушању Просвјетног Савјета.

Члан 4.

У мјестима гдје се не говори чисто српски, отвара се уз основну школу приправни разред, који су дужна похађати сва дјеца прије ступања у први разред основне школе.

Члан 5.

Гдје ће се отворити дјечија забавишта, а гдје приправни разреди, рјешава Министар просвјете, и то: забавишта се отварају на приједлог општинских управа, а приправни разред на приједлог школских надзорника.

Члан 6.

Основа школа траје 4 године.

Члан 7.

Учење у основној школи обавезно је и бесплатно.

Члан 8.

Првјенство на школовање дјече у народнијем школама има сваки држављанин у оној школској општини, у којој живи.

Члан 9.

Један наставник може добити највише четири разреда, а уз ове, по потреби и приправни разред.

У три или четири спојена разреда са приправним, може бити највише педесет ђака, у два спојена шездесет, а у једном одвојеном разреду седамдесет ђака.

Члан 10.

По свршетку четвртога разреда основне школе ученици, који не продуже школовање у некој средњој школи, или не оду на занат или у трговину, походе продужну школу.

Продужна школа траје два течаја, рачунајући течај од 1. октобра до 1. марта, а отвара се ондје, гдје има бар 20 ђака. У продужној школи раде учитељи основне школе четвртом, недјељом и празником. Награду за рад у продужним школама добијају учитељи по приједлогу школског надзорника из државне касе.

Наставни план у продужним школама удешава се према мјесним приликама, а одобрава га Министар просвјете.

Члан 11.

Основне су школе мушке, женске или мјешовите; а продужне или само мушке или женске.

Члан 12,

Ове су школе: 1. државне, чије учитеље плаћа држава; 2. приватне, које потпуно издржавају општине, поједина лица или удружења. Прве се отварају по наредби, а друге по одобрењу Министра просвјете.

Члан 13.

Дјеца, која по одобрењу школског надзорника уче приватно код куће, морају при крају школске године полагасти испит у државној школи и родитељи плаћају за то двојици учитеља, који испит изврше, по 5 перпера. У испитној комисији не може бити лице, које је ученика спремало.

Ко поступи противно овоме, казниће се са 25-50 перпера у корист школског фонда. Ову казну, по саопштењу школског надзорника, изриче Министар просвјете, а извршује мјесна власт.

Дјеца наших држављана, који стално живе у Црној Гори, морају походити државну или приватну српску народну школу; она не могу походити школе с туђим наставним језиком, док не сврше српску народну школу.

Члан 14.

Приватне школе по уређењу своје морају бити у свему као и државне.

У општинским и приватним школама држе се годишњи испити под предсједништвом школског надзорника и свједочанства вриједи само онда, кад, потпише надзорник.

II. Отварање и издржавање школа.

Члан 15.

Министар просвјете наређује отварање новијех државнијех школа по приједлогу школскијех надзорника кад у једној школској општини има најмање 36 дјеце дорасле за школу; а отварање приватнијех школа допушта се и са мање дјеце.

Члан 16.

Школу подиже и снабдјева школска општина. Састав школске општине чини варош за себе или у заједници са једним или више околних села; или село или више села и заселака, која заједнички издржавају једну или више школа. Школски надзорник је дужан да се стара, да свако мјесто уђе у састав појединих школских општина.

Члан 17.

Свака школа носи име свога мјеста, школска општина носи име своје школе, а то име треба да је и на школском печату.

Члан 18.

Дужности су школске општине:

- 1.) да да потребно земљиште за школу и њено двориште и игралиште, и још по 1-3 рала земље за школску башту у близини школе и да све то обдржава у доброј оградни.
- 2.) пола прихода од баште узима учитељ, а пола школски фонд;
- 3.) да подиже, оправља и у добром стању обдржава: школску зграду, у којој морају бити потребне учионице, уређене према хигијенским и педагошким правилима; станове за

наставнике и послужитеље, а у мјестима, гдје ученици зими станују у школи, још и собе за спавање, трпезарију и кухињу, заједно с потребним намјештајем и посуђем;

4.) да набавља школски намјештај;

5.) да плаћа школске послужитеље;

6.) да даје огријев за школу, наставнике и послужитеље, и то свагда до 1. октобра за цијелу годину;

7.) да рукује школском касом, школским имањем и школским фондовима;

8.) да потпомаже школу и наставнике у свима школским пословима;

9.) да набавља књиге и листове за школске књижнице и даривање дјецe.

10.) да издржава дјечија забавишта и потпомаже све просвјетне установе, којима се шири писменост у народу;

11.) ако школска општина не би вршила ове дужности како треба, надлежна државна власт ће је на то нагнати.

Члан 19.

Министар просвјете, у споразуму с Министром грађевина, а по саслушању Просвјетног Савјета, прописује планове за грађење школских зграда које се дијеле на више класа. Планове школских зграда за поједина мјеста одобрава Министар просвјете, по приједлогу школског надзорника.

Кад општина нема подесно земљиште за подизање школске зграде и потребног земљишта, (чл. 18. тач. 1.) откупиће га путем експропријације.

Министар просвјете може допустити, да се поједине општине, ради подизања школскијех зграда, могу задужити код новчаних завода, А и мјесне власти могу допустити, да се за грађење школа могу употребити радне снаге и материјал, којим располажу општине. Сиромашнијем општинама притиче у помоћ држава при подизању школских зграда.

Члан 20.

У мјестима гдје нема прописних станова за наставнике општине им дају накнаду у новцу за стан и огријев уједно, и то: на Цетињу по 45 перпера мјесечно; у Подгорици и Никшићу по 35 перпера; у свим осталим обласним мјестима као и у Улцињу по 25 перпера; у осталим варошима и варошицама по 20 перпера, а у селима по 15 перпера мјесечно.

Стан за наставника мора имати најмање двије собе, кухињу и потребне стаје.

Члан 21.

Ако у једном мјесту учитељују муж и жена, или отац и син, или мати и кћи, или двије неудате сестре, или нежењен брат и неудата сестра, а живе у заједници, имају право на један заједнички стан и огријев, или на једну накнаду у новцу за стан и огријев.

Удата учитељица нема права на стан и огријев, ако јој муж живи у истом мјесту, а тако исто и неудата, ако нијесу храниоци својих кућа.

Члан 22.

Да би се могле подмиривати школске потребе, у свакој школској општини постоји школска благајна, у коју улазе:

- 1., суме, које политичке општине дају сваке године за школске потребе;
- 2., приходи од школског имања или чега другог што припада школи;
- 3., приходи од новчаних казни, које припадају по овоме закону;
- 4., приходи од добровољних прилога или завјештања.

Члан 23.

Свака школа може и поред земљишта и зграда (чл. 18. овог закона) имати и другог имања, које јој да политичка општина или завјешта који добротвор, а приходи од овога имања иду у школску касу.

Школско се имање не може задужити ни отуђити без одобрења Министра просвјете и Државног Савјета, нити се може на што друго употребити осим школе, а школа се мора на исто убаштинити најдаље у року од године дана.

Члан 24.

Ако се из једне школске општине издвоји нова школска општина, ова има право на диобу или у новцу или материјалу по међусобном споразуму, или по рјешењу Министра просвјете.

Ако би, пак, нека школска општина престала, онда њено имање припада оној општини, с којом се споји.

Члан 25.

Школска општина може основати школски фонд ради издржавања сиромашнијех ђака у својој школи, као и ради приређивања ђачких излета. У овај фонд улазе добровољни прилози, поклони и завјештања, прилози од светосавских и других забава и оно што политичка општина за ову сврху даје.

Овим фондом рукује школски одбор, а новац се из њега не може ни на што друго употребити, осим на циљ, предвиђен у првом ставу овога члана.

Правила о фонду прописује Министар просвјете у споразуму са Просвјетним Савјетом.

III. Настава.

Члан 26.

У основној школи уче се ови предмети:

- 1., наука хришћанска;
- 2., српска историја;
- 3., српски језик;
- 4., црквено-словенско читање;
- 5., цртање и лијепо писање;
- 6., пјевање (свјетовно и црквено);
- 7., гимнастика и дјечије игре;
- 8., земљопис,
- 9., познавање природе;
- 10., пољска и домаћа привреда;
- 11., основи хигијене;
- 12., рачуница и геометријски облици;
- 13., ручни рад са домаћим газдинством (по могућству).

Наставни план и програм предавања, прописане Министар просвјете, по саслушању Просвјетног Савјета.

Члан 27.

Правила о писању уџбеника прописује Министарство просвјете, по претходном саслушању Просвјетног Савјета.

Министарство Просвјете води бригу за израду и штампање уџбеника, учила, књига за поклањање ђацима о испиту и књига за ђачке и школске књижнице. - У школама се смију употребљавати само оне књиге и она учила, која је прегледао Просвјетни Савјет а одобрио Министар просвјете.

Члан 28.

Школска година у основној школи почиње првог септембра, а завршује се на Видов-дан по свршетку свечаног годишњег испита.

Основне школе раде од 8 до 12 сати изјутра, или од 9 прије до 1 сат послије подне. Забавишта раде цио дан. Забавишта и основне школе не раде недјељом и празником и о Божићу и Ускрсу по 6 дана.

IV. Ученици.

Члан 29.

У први разред основне школе уписују се дјеца, која ће од 1. септембра те године напунити, мушка 7, а женска 6 година.

Овај упис врши управитељ (учитељ) са школским одбором у мјесецу мају, према списку, који им поднесу свештеници најдаље до 30. априла.

Мушка дјеца, која су пријешла 11., а женска 10. годину, не могу се примити у први разред основне школе.

У остале разреде основне школе уписују се дјеца пошљедња четири дана мјесеца августа.

Сву школску дјецу, најмање један пут годишње, и то у јуну мјесецу, мора бесплатно прегледати државни љекар, према чијем извјештају слабуњаву дјецу ослобођава од школе школски надзорник.

Члан 30.

Ђаци су дужни уредно похађати школу за вријеме свога школовања.

Школски одбор је дужан да се стара, да свако дијете проведе у школи четири године.

Изостанак од школе једног дана рачуна се као отсуство. Наставник цијени изостанке и оправдава оне, који су учињени из важних узрока, а неоправдане доставља преко управитеља школском одбору. За ове изостанке

кажњава одбор родитеље или старатеље ђачке, или оне који узимају дјецу у службу, и то: за 5 изостанака опоменом, а послије по 50 пара за сваки изостанак, у корист школске касе.

Новчане казне наплаћује предсједник општине или његов заступник у року од 30 дана, а ако то не учини, а од кажњеног се могло наплатити, онда плаћа сам. - Ову пошљедњу казну изриче школски надзорник а извршује је у року од 15 дана полициска власт и предаје школској каси.

Члан 31.

Успјех ђачки из појединих предмета, вјештина и владање, биљежи се у књигу за оцјене два пута у години и то: у првој половини јануара и у другој половини маја мјесеца. О пријелазу ђака у старији разред рјешава управитељ са дотичнијем наставником - односно наставник, имајући на уму годишњи успјех пз свијех предмета и способност и марљивост ђака. Ђак, који покаже у опште слаб успјех, а нема изгледа да ће достићи другове у старијем разреду, оставља се да понови разред.

Крајем школске године држи се јавни свечани испит у присуству надзорника и школског одбора, а на Видов-дан се дијеле дарови ваљаним ђацима.

Ђацима, који сврше четврти разред основне школе или продужну школу, издају се на њихов захтјев свједочанства. - Онима, пак, ђацима, који прелазе из једне школе у другу, дају се само увјерења о успјеху и владању у дотичном разреду.

Члан 32.

Ђак се може ослободити похођења школа ако пати од неизљечиве болести, или какве болести, која би била опасна за друге ђаке; или ако је без родитеља а сиромас је; или ако је због понављања разреда прерастао, и то, ако мушкарац пријеђе петнајесту, а дјевојчица дванајесту годину. - Да се ослободи од школе, одлучује школски надзорник по приједлогу школскога одбора, а у случају болести и на основу љекарског увјерења.

V. Наставници.

A.) Sprema.

Члан 33.

Наставника има: сталних, привремених, заступника и забавиља.

У мушкој основној, мјешовитој и продужној школи раде учитељи, а у женској учитељице. Учителице могу радити и у прва два млађа разреда мушке и мјешовите школе. И учителице раде у приправном разреду. У забавишту дјецу васпитава забавиља.

Члан 34.

Стални учитељи и учитељице могу бити она лица, која су црногорски држављани и која су као редовни ђаци свршили Учитељску Школу или Женску Учитељску Школу и у њима положили учитељски испит зрелости.

Члан 35.

Привремени су учитељи-це она лица, која су свршила Учитељску Школу, без испита зрелости, Вишу Женску Школу са или без испита зрелости, Гимназију (Реалку) са или без испита зрелости и Богословију.

Ови привремени учитељи-це могу постати стални ако полаже учитељски испит по програму, који пропише Министар просвјете. Испит имају наново полагати послије двије године службовања.

Она лица, која би свршила Вишу Женску Школу и положила испит зрелости или Гимназију (Реалку) са испитом зрелости, полажу учитељски испит само из педагошке групе.

Члан 36.

У недостатку сталних и привремених учитеља и учитељица из чл. 34. и 35. могу се поставити за заступнике учитељске и она лица, која су свршила четири разреда средње школе. Но ова лица немају право полагања испита за сталне учитеље-ице.

Члан 37.

Забавиља може бити она, која је свршила редовно стручну школу и положила испит за забавиљу.

Члан 38.

За научно и практично усавршавање учитеља-ица, могу се одредити о државном трошку нарочити курсеви. Лица, која држе предавања на овим курсевима, добијају награду за то, а учитељи-ице попутнину, како то буде прописао Министар просвјете у правилима за ове курсеве.

Б.) Права.

Члан 39.

Стални учитељи-це добијају у почетку своје службе 960 перпера плате на годину.

За прве двије повишице служе по пет година, а за остале по четири године.

Повишица има шест по 240 перп., тако, да навршетком 26. године службовања добивају 2400 перпера, са којом платом служе до навршене 32 године, када имају право на пензионисање с потпуном платом.

Члан 40.

Стални учитељи-це могу се пензионисати кад наврше 10 година службе у случају тјелесне или душевне болести и неспособности, и тада добивају 40% од своје систематске плате а за сваку годину преко 10 година службе увећава се пенсија са 2,72%. Право на пензионисање прије 32 године службе добива се по закону о чиновницима грађанског реда.

Стални наставници који служе мање од 10 година, у случају болести добијају од државе издржање и то 30% од њихове пошљедње плате. Удовице учитеља и сирочад учитеља-ица, добивају пенсију по закону о чиновницима грађанског реда.

Члан 41.

Привремени учитељи-це имају годишњу плату 720 перпера и дужни су положити испит најдаље за 5 година, иначе престају бити учитељи-ице.

Члан 42.

Заступници учитељски имају плату од 600 перпера, но без права на повишице пенсију и издржавање,

Члан 43.

Забавиља у забавишту добива у почетку службе 600 перп. на годину. Послије сваке пете године добија годишњу повишицу од 100 перпера тако, да у 30 години службе прима 1200 перпера на годину и са том платом служи до навршетка 35 године службовања, када прима толико исто пенсије.

Право на пенсију добија послије 10 година сталне службе, и то за првих десет година 40% од своје плате, а за сваку даљу годину по 2,4%. Пенсија се може добити у случају болести или неспособности за рад.

Забавиља добија бесплатан стан и огријев, или накнаду за то, као и учитељица основне школе.

Члан 44.

Учитељи-ице, које поред редовног рада у својој школи, науче бар 15 неписмених људи читати и писати, добијају поред плате и засебну награду од 100-200 перпера на крају школске године из државне касе, по предлогу школског надзорника.

Члан 45.

Стални наставник не може изгубити службу без одлуке Просвјетног Савјета због доказане кривице и не може се премјештати у друга мјеста осим велике потребе, по молби или за казну. Кад се наставник премјешта по потреби онда има право на накнаду путног и селидбеног трошка, а према закону који важи и за остале чиновнике грађанског реда.

Члан 46.

Учитељска мјеста попуњавају се стечајем, који расписује Министарство Просвјете најдаље до 1. маја, а избор кандидата врши на приједлог школског надзорника комисија, коју састављају: један чиновник Министарства Просвјете, два професора и два учитеља, које изабере Министар просвјете за једну годину. Првјенство на боља мјеста имају они учитељи и учитељице, који се поред боље стручне спреме, дужега службовања и породичних потреба, одликују радом у школи и на књизи.

Члан 47.

Учитељи-ице, премјештени по казни, не могу се вратити у мјесто, из којег су кренути, док им не истече један период за повишицу.

Члан 48.

Учитељима се рачуна у указну службу вријеме, проведено у сталној учитељској служби, кад пријеђу у другу државну службу. Тако исто државним чиновницима рачунају се године, проведене у другој струци, приликом ступања у учитељску службу.

Члан 49.

Министар просвјете може наставницима у току од једне школске године дати највише два мјесеца осуства. Дуже осуство због болести даваће само по увјерењу љекарске комисије од два љекара.

Члан 50.

Забавиље, учитеље и учитељице, а тако и управитеље, поставља Министар просвјете.

Члан 51.

Плате, пенсије, награде и селидбене трошкове, добијају сви наставници и наставнице основних и продужних школа из државне, а забавиље из општинске касе.

В.) Дужности.

Члан 52.

Наставници су основнијех школа дужни:

- 1., да долазе у школу уредно и васпитавају дјецу према педагошким правилима и предају наставне предмете према прописаним програмима, упуствима и уџбеницима;
- 2., да оцјењују савјесно и правично успјех и владање ђака у одређено вријеме;
- 3., да воде дјецу у цркву, гдје су дужни пјевати недјељом и празником;
- 4., да извјештавају на вријеме родитеље, или старатеље и школски одбор о изостанцима ђачким од школе;
- 5., да чувају повјерене им ствари школске, а нарочито школски намјештај, наставна учила, материјал за писање и цртање и материјал за ручни рад, зашто и материјално одговарају;
- 6., да учествују у раду учитељскога вијећа и помажу рад школскога одбора;
- 7., да судјелују у раду учитељских зборова;
- 8., да походе научне и практичне курсеве, кад се на њих позову;
- 9., да помажу просвјетне, привредне и културне установе, које имају везе са школом; и
- 10., да се владају у служби и ван ње како то доликује образованим људима и наставничком позиву.

Члан 53.

Наставницима је забрањено свако друго занимање, које се не слаже са наставничком службом. За редовно вршење каквијех другијех послова. осим наставничких, мора се тражити одобрење од Министра просвјете.

Члан 54.

Кад се наставник први пут уводи у дужност, полаже ову заклетву:

"Ја Н. Н. ступајући у наставничку службу, заклињем се Свемогућим Богом, да ћу Краљу Господару бити вјеран, да ћу се Устава свесрдно придржавати, да ћу законима и законским наредбама власти бити покоран, да ћу своје наставничке дужности ревносно и тачно вршити и да ћу се клонити свега онога што се не слаже с мојом службом. Тако ми Господ Бог помогао".

Наставнике уводи у дужност школски одбор или управитељ.

Члан 55.

Наставник може оставити учитељску службу кад му Министар уважи оставку. У противном случају неће му се рачунати пређашње године службе, ако би се опет вратио у службу.

Ако наставник, без одобрења и без довољног оправдања, изостане од своје дужности три дана у мјесту, или седам дана, или ако не оде на нову дужност за десет дана од дана, кад му је саопштено постављање или премјештај, сматра се да је оставио службу и мјесто му се оглашује за упражњено.

Члан 56.

Владање наставника и њихов рад оцјењују надзорници према овоме закону и закону о чиновницима грађанског реда.

Рад се оцјењује оцјеном: врло добар, добар и слаб.

Надзорници уводе оцјене у школску уписницу и у службене листове, у које убјележавају и остале податке, као: правилност рада у школи; марљивост и савјесност у вршењу службе; успјех у васпитању и настави; узроке неуспјеха; рад на књижевним, привредним и културним установама и владање у породици, у друштву, премјештаје, повишице, одсуства и т. д.

Наставник, који добије слабу оцјену, казни се премјештајем у друго мјесто, а ако и друге године узастопце добије исту оцјену, ставља се у пензију, ако има десет или више година службе, иначе се отпушта.

Против слабе оцјене може се наставник жалити у року од 15 дана Министру просвјете, који одређује комисију од три лица, од којих једно именује Министар просвјете у споразуму са Просвјетним Савјетом, друго сам наставник, а треће бирају ова двојица, па ако оцјена не буде поправљена, онда наставник сноси сав трошак око овога испита.

Г.) Казне.

Члан 57.

Наставници се казне под одредбама овога закона.

Казне су:

1) опомена; 2) укор; 3) губитак плате до два мјесеца; 4) премјештај у друго мјесто без накнаде путних и селидбених трошкова; 5) пензионисање; 6) отпуст из службе.

Казне се одређују према величини кривице; према околностима које олакшавају или отежавају кривицу и према томе, да ли се наставник казни први пут, или се казна понавља.

Ниједна се казна не може изрећи, док се кривица потпуно не ишљеди и док се наставник писмено не саслуша.

Члан 58.

Опоменом казни наставнике управитељ школе, а опоменом, укором и губитком плате до 10 дана казни школски надзорник, све остале казне изриче Министар просвјете, или дисциплински суд.

Жалбе против казне управитељевог надзорнику, а против надзорника Министру просвјете, подносе се у року од 15 дана.

Члан 59.

Кривице наставника ишљеђују надзорници у случајевима школске природе, иначе то бива редовнијем путем преко земаљскијех власти.

За вријеме судског ишљеђења наставник се према природи кривице може уклонити од дужности, и за то вријеме прима половину плате, па ако се ослободи као невин, враћа се у службу и добија половину задржане плате. А ако се ослободи из недостатка доказа, онда Министар по предлогу Просвјетног Савјета, рјешава, да ли ће он и даље остати у служби.

Члан 60.

Ако се наставник, који је један пут кажњаван опоменом или укором или губитком плате од 15 дана, у току од три године ни у чему не огријеша о своју дужност, сматра се као да није ни кажњен.

Наставник, који је један пут отпуштен из службе, може се опет повратити у службу по предлогу Просвјетног Савјета, а с обзиром на његово владање и занимање последије отпуста и с погледом на опште законске прописе.

VI. Управа и надзор.

Члан 61.

Управу и надзор над народнијем школама врши Министар просвјете преко ових школских власти:

1) мјесног школског одбора; 2) управитеља основне школе; 3) наставничког вијећа; 4) школског надзорника; и 5) Просвјетног Савјета.

1. Мјесни школски одбор.

Члан 62.

Мјесни школски одбор састављају: предсједник оне општине, у којој је школа; управитељ школе, или учитељ ако је сам; свештеник, у чијој је парохији школа, и три, по могућству, писмена грађанина, или по један писмен грађанин из свакога села, ако школску општину састављају села из разних политичких општина. Чланове школског одбора, осим предсједника, управитеља (учитеља) и свештеника, бира на двије године политичка општина, у којој је школа, одмах по свршетку школске године. - О избору и промјенама извјештава се увијек школски надзорник.

Ко би био изабрат за члана школског одбора, а не би се хтио примити те дужности, може се од исте ослободити, ако дадне у школски фонд 50 перпера.

Члан 63.

Предсједник је школског одбора предсједник политичке општине, у којој је школа, или његов заступник.

Пословођа је управитељ (учитељ).

Благајника бира школски одбор из своје средине, али предсједник и управитељ не могу бити бирани за благајника.

Сједнице се држе у школској згради.

У сједницама се може рјешавати кад има присутних више од половине чланова, а рјешава се већином гласова; ако се пак гласови подијеле, рјешава коцка.

Члан 64.

Предсједник сазива сједнице по потреби, али је дужан сазвати сједницу свагда кад то захтијева управитељ (учитељ) школе или пола одборника - и то најдаље у року од 8 дана. - Ако то не учини, казни се сваки пут са по 10 перпера, у корист школске касе. Ову казну изриче школски надзорник по жалби управитеља (учитеља) школе у року од 10 дана по пријему жалбе, а извршује је државна извршна власт у року од 15 дана.

Сваки је члан одбора дужан долазити у сједнице, а ако не дође и не оправда свој изостанак важнијим узроком, казни га школски одбор са 3 перпера за сваки изостанак у корист школске касе. Ову казну, у року од десет дана, извршује општинска власт.

Члан 65.

Школски је одбор представник школске општине и стара се о вршењу свијех дужности њених, које су јој одређене овим законом.

Поред тога школскоме је одбору дужност:

- 1., да рукује школском имовином;
- 2., да до конца октобра састави школски буџет за идућу годину и шиље га на одобрење школском надзорнику;
- 3., да се стара да што већи број дјеце походи школу и да помаже наставнике у свима школским пословима;
- 4., да прије почетка школске године набави за све ученике прописане уџбенике и материјал за писање и цртање;
- 5., да врши све законске наредбе виших школских и земаљских власти.

Члан 66.

Благајник рукује школском касом према одредбама овога закона.

Школски одбор врши преглед школске касе свака три мјесеца, а по потреби и чешће и о томе подноси извјештај школском надзорнику.

Надзорник казни поједине чланове школског одбора за невршење дужности од 5 до 50 перпера у корист школског фонда. Противу ове казне може се кажњени жалити Министру просвјете у року од 15 дана од дана саопштења.

Казну извршује мјесна власт.

Члан 67.

Преписка мјесног школског одбора са осталијем школскијем и земаљскијем властима сматра се као службена и за то не плаћа поштарину ни какве друге таксе. Ово важи и за службену преписку свијех управитеља (учитеља) државнијех школа.

2. Управитељи.

Члан 68.

У свакој основној школи, гдје има два или више наставника, Министар просвјете поставља - на предлог школског надзорника - једнога за управитеља школе; а гдје је само један, он врши сам управитељске дужности.

Управитељ може бити сталан учитељ, који има јачу спрему и који дуже служи. Но у недостатку овијех могу се поставити и привремени управитељи.

Управитељ добија додатак од школске општине и то, ако у школи има, с њим заједно, најмање пет наставника, добија 100 перпера годишње; иначе добија 60 перпера, ако нема мање, с њим заједно, од три наставника.

Члан 69.

Дужности су управитеља школе :

- 1., да управља поред својих предавања школом и да води надзор над наставом, васпитањем и поретком у њој;
- 2., да пази да сви наставници долазе уредно на дужност, да се при предавањима тачно придржавају прописаних наставних програма и упутстава и да се служе одобреним уџбеницама и другим наставним средствима;
- 3., да наставницима саопштава наредбе школских и других власти и да се стара о њиховом извршењу;
- 4., да чува и да одржава у добром стању школски намјештај, књижницу, наставна средства, школску архиву, писаћи и други школски материјал, зашто је материјално одговоран;
- 5., да прима и одпушта школске служитеље, да се стара о добром одржању зграде и на вријеме тражи нужне оправке;
- 6., да пази на владање наставника и да их опомиње на дужност, а о већим погрешкама извјештава школског надзорника;
- 7., да, у случајевима пријекне потребе, даје наставницима до три дана одсуства, а о сваком оваком осуству мора извијестити предсједника школског одбора, а овај одмах извјештава школског надзорника.

Овако поступа и учитељ који је сам у школи.

- 8., да руководи рад наставничког вијећа;
- 9., да води преписку са свијема властима; и
- 10., да на крају свака три мјесеца извјештава надзорника о цјелокупном стању школе.

3. Наставничко вијеће.

Члан 70.

Сви наставници једне основне школе чине наставничко вијеће.

Предсједник је вијећа управитељ, који сазива сједнице најмање један пут мјесечно, а по потреби и чешће. Пословођу бира вијеће из своје средине.

Сваки је наставиик дужан учествовати у раду вијећа.

Предсједник извјештава надзорника о раду вијећа.

Члан 71.

Наставничко вијеће ради ове послове:

- 1) договара се о правилном поступку при предавањима и одржавању везе и јединства у настави кроз све разреде;
- 2) споразумијева се о подједнаком правилном поступању свијех наставиика у погледу на васпитавање дјецe и на потребан поредак у школи и ван школе;
- 3) приређује школске излете, школске свечаности и забаве;
- 4) предлаже набавку потребнијех наставнијех средстава;
- 5) распоређује уџбенике и материјал за рад у школи;
- 6) предлаже надзорнику одличне ученике за награду;
- 7) бира сиромашне ученике, који добијају помоћ из школског фонда или општинске касе;
- 8) стара се о увећању школског фонда и школског имања;
- 9) брине се о напретку школе и о одржању њена угледа;
- 10) приређује, кад потреба захтијева, родитељске састанке ради договора о васпитању дјецe.

4. Школски надзорници.

Члан 72.

Школски надзорници врше стручни, инструктивни, надзор над свијема народнијем школама у повјеренијем им областима.

Надзорник може бити онај, који је по положеном испиту зрелости у средњој или стручној школи, редовно свршио педагошки одсјек философског фалкутета и положио прописане испите, а вршио најмање двије године наставничку дужност.

Члан 73.

Школски надзорници имају ранг и плату наставника средњих школа.

На име путовања по школској области имају 400 до 1000 перпера годишњег додатка.

Члан 74.

Надзорника има три, а мјеста канцеларија одређује им Министарство Просвјете.

Надзорници се постављају указом Краља Господара на приједлог Министра просвјете.

Писарску дужност у надзорништву врши - ван школских часова - један од мјесних учитеља, којег надзорник одреди, а за то ће имати награду од 240 перпера годишње.

Члан 75.

Дужности су школског надзорника:

1) да три пут у години походи и проучи све народне школе у повјереној му области, и да уклања сметње школскоме раду;

2) да, према потреби, поучава наставнике у правилном школском раду и да се стара о њиховом усавршавању;

3) да надгледа службени рад управитеља, наставничких вијећа и школских одбора и да руководи обласним наставничким зборовима;

4) да се брине о отварању нових одјељења и школа и да учествује при избору мјеста за подизање школа и при прегледу зграда, које приватна лица нуде за школу;

5) да објављује школске законе и наредбе преко управитеља и других школских власти;

6) да оцјењује рад и владање наставника, а ишљеђује њихове кривице и да их кажњава за мање кривице, а веће доставља Министарству просвјете; (чл. 64. ов. зак.)

7) да извиђа сукобе између наставника и мјесних школских одбора и да рјешава спорове између њих, а по потреби подноси Министру просвјете на ријешење;

8) да одлучује о прекидању наставе у ванредним случајевима;

9) да се стара о попуњавању упражњених наставничких мјеста и одређује замјену болеснијем наставницима;

10) да наставницима даје осуство до 10 дана, а молбе за дуже осуство да подноси Министру са својијем мишљењем;

11) да води статистику свију школа у повјереној му области;

- 12) да одлучује о исписивању ђака из школе у договору са школскијем одборима;
- 13) да подноси Министру просвјете полугодишње извјештаје о стању школа у повјереној му области и предлоге за поправку истих, као и за награде, предвиђене чланом 10. и 46. ов. закона;
- 14) да води преписку са свијем школскијем и другијем властима; и
- 15) да врши и друге послове, који су му одређени овим законом и да се у своме раду управља према упутствима, која пропише Министар просвјете у споразуму са Просвјетним Савјетом о надзору школа.

VII. Прелазна наређења.

Члан 76.

Крајем школске 1906-1907. год. прописаће се нови наставни план и нови програм предавања за народне школе.

Члан 77.

Данашњим сталним наставницима предвиђеним у тачци а) чл. 6.^[1]) "Закона о уређењу плата наставника средњих и основних школа од 12. августа 1897. г." повишује се систематска плата са 240 перпера и изједначују се са оним из чл. 34. овога закона.

Оним пак сталним наставницима, који испуњавају погодбе тач. б), чл. 6. поменутог закона, као и онима, који су свршили 4 или више разреда гимназије, а добили сталност, повишује се плата са 180 перпера.

Свијем осталијем, који су до ступања овога закона добили сталност, а не испуњавају горње услове спреме, повишује се систематска плата са 120 перпера.

Сви напријед именовани на овако повишене плате добијају периодске повишице по овоме закону (т. ј. по 240, 180 односно 120 перпера) од дана његова ступања на снагу, а за повишицу рачунаће се и оне године од пошљедње периодске повишице, добивене по закону од 12. августа 1897. године, али по истом (старом) закону.

Никоме се не могу урачунати у повишицу ни по овоме ни по староме закону године, у којима је ко добио слабу оцјену, као ни године, које су већ изгубљене због напуштања дужности или по осуди.

^[1] а). Прва је учитељска плата 720 перпера а. в. и стан, огријев и башча. Ову плату имају учитељи, који су редовно свршили четири разреда основне школе, најмање четири разреда Гимназије, Учитељску Школу на страни или Богословско-Учитељску на Цетињу, најмање са добрим успјехом.

У ови ред долазе и учитељице, које су редовно свршиле шестогодишњи течај у Институту Царице Марије на Цетињу и примиле диплом за учитељицу, и оне, које су на страни свршиле Учитељску Школу.

б). Друга је плата учитељска фиор. а. вр. 324. и стан, огријев и башча. Ову плату добијају учитељи, који су редовно свршили четири разреда основне школе, 6 разреда, Призренске Богословије, У ови ред спадају и они садашњи учитељи, који су свршили Цетињску Богословију прије установљења Гимназије. Учитељи овога реда унапређују се на плату првога реда својом заслугом по предлогу Гл. Школског Надзорништва Министарству Просвјете.

Члан 78.

Сви садашњи наставници, који немају квалификације, предвиђене овијем законом, или који нијесу добили сталност прије овога закона, и имају бар 5 година учитељске службе најллање са добром оцјеном, сматрају се као привремени са платом од 720 перпера и имају право полагања испита, а кад испит положи, године привремене службе рачунају им се за пенсију. - Остали се сматрају као заступници по чл. 44. овога закона, задржавајући досадашњу плату. - Лица, која имају спрему превиђену законом од 12. августа 1897. године, а нијесу до сада никако ступала у учитељску службу, могу то учинити до 1. септембра 1907. г. и сматраће се сталним учитељима.

Члан 79.

Досадашњи стални учитељи-ице, који имају више од 12 година службе, могу и после 26-те године служити за повишице до максимума (највеће) плате.

Члан 80.

Школски одбори саставиће се према одредбама овога закона одмах по свршетку ове школске године, кад се има извршити и избор нових школских одбора.

Члан 81.

Плате учитеља-ица варошких општина падају за годину 1907. на терет буџета истих општина, а у будуће ће држава варошким општинама на име плата учитеља-ица издавати помоћ сразмјерно укупном расходу на сеоске школе.

Члан 82.

Докле се не поставе надзорници предвиђени у чл. 72. овога закона, а закључно до 1912. год. Министар просвјете моћи ће према потреби постављати да врше надзор и оне учитеље, који су редовно свршили учитељску школу, положили учитељски испит, а имају најмање 10 година службе и познати су као ваљани радници. -

Члан 83.

Овај закон ступа у живот од 1. марта 1907. године и тада престају важити сви досадашњи закони, који се односе на наставнике народних школа и на школски надзор.

Препоручујемо Нашем Заступнику Министра Просвјете и црквенијех Послова да овај закон обнародује, а свима Нашим Министрима да се о извршењу његову старају, властима пак заповједамо да по њему поступају а свима и свакоме да му се поковавају.

Цетиње, 2. фебруара 1907. год.

НИКОЛА с.р.

Предсједник Министарског Савјета
Министар Иностраних Дјела
А. Радовић с. р.

Министар Унутрашњих Дјела
Мих. Ивановић с. р.

Министар Правде
Г. М. Церовић с. р.

Заступник
Министра Финансија и Грађевина,
Предсједник Министарског Савјета,
Министар Иностраних Дјела,
А. Радовић с. р.

Заступник Министра Војног,
Предсједник Министарског Савјета,
Министар Иностраних Дјела,
А. Радовић с. р.

Заступник Министра Просвјете
и Црквенијех Послова,
Министар Правде
Г. М. Церовић с. р.

(М. П.)

Видио и ставио
државни печат, чувар
државног печата,
Министар Правде
Г. М. Церовић с. р.